

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ВЕНТИЛЯЦІЙНИХ СИСТЕМ

МАРИНА АРОВІНА,

кандидат наук з державного управління,
доцент Донецького національного університету

Стаття присвячена дослідженню проблем розвитку регіонального ринку вентиляційних систем на прикладі Донецької області. Розглянуто структуру ринку, тенденції його розвитку. Запропоновано напрямки збільшення частки ринку вітчизняними виробниками.

Ключові слова: вентиляційні системи, попит, пропозиція, регіональний ринок, обсяг продажів, вітчизняні виробники.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в українській економіці зумовили формування нових відносин у соціально-економічній структурі її регіонів, у тому числі це позначилося на розвитку регіональних ринків. Урахування особливостей формування й розвитку окремих секторів національної економіки на рівні регіону дозволить підвищити конкурентоспроможність національного товаровиробника в рамках реалізації стратегії сталого випереджального розвитку всієї країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним дослідженням проблем розвитку регіональних ринків, сучасним підходом до управління ними присвячені роботи Д. М. Стеценка [6], О. О. Кожемяченка, В. П. Круша [1], О. І. Полова [2], М. Г. Чумаченка [7] та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт у цьому напрямку, питання функціонування регіональних ринків становлять практичний інтерес у зв'язку з необхідністю розробки маркетингових стратегій вітчизняних товаровиробників та торговельних операторів.

Мета роботи: обґрунтування основних напрямів розвитку регіональних особливостей у сегменті устаткування для вентиляції повітря.

Об'єкт дослідження - регіональний ринок вентиляційних систем Донецької області.

Виклад основного матеріалу. Машинобудівний комплекс Донецької області забезпечує десяту частину реалізації всієї промислової продукції регіону й майже п'яту частину загального обсягу реалізованої машинобудівної продукції України.

Ситуація на машинобудівних підприємствах області значною мірою залежить від інвестиційного попиту вугільної й металургійної промисловості, який, на жаль, продовжує знижуватися, а також від можливостей нарощувати експорт. Валютний дохід від експортних поставок машин, обладнання, транспортних засобів зріс в 1,8 раза та склав, за даними статистики, за січень-липень 2010 р. 759,3 млн доларів США [4].

Одним із найбільш динамічно розвинених сегментів машинобудування є виробництво обладнання для вентиляції повітря. У період до кризи 2007-2008 рр. продаж вентиляційних систем у Донецькій області зростає досить динамічно - на 25-30 % щороку [Там само]. Це було пов'язано зі збільшенням обсягів будівельних робіт у регіоні, жорсткістю санітарних вимог, які

висувались до якості повітрообміну в приміщеннях, підвищенням рівня споживчого попиту на обладнання.

У 2009 р. на ринку вентиляційних систем почалося значне падіння попиту (рис. 1). У цей період в Україні було продано майже вдвічі менше вентиляційної техніки, ніж у 2008 році, така ж тенденція спостерігалася в Донецькій області. Світова економіка переживала фазу спаду, що негативно вплинуло на бажання й можливість закордонних й українських інвесторів укласти гроші в будівництво об'єктів комерційної й житлової нерухомості.

Наприкінці 2008 р. більшість інвесторів припинили будівництво нових об'єктів до кращих часів. За оцінками фахівців, у Донецькій області було заморожене зведення 70-80 % будинків комерційної нерухомості. Зниження попиту зумовило скорочення поставок більшості закордонних та українських виробників вентиляційного обладнання.

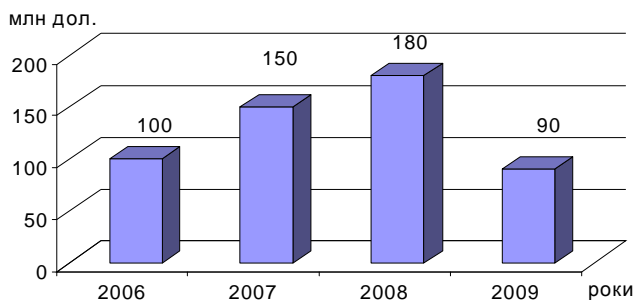

Рис. 1. Динаміка обсягів національного ринку вентиляційного обладнання.

Наприклад, якщо в 2008 р. продаж кондиціонерів потужністю понад 300 Квт збільшився приблизно в 1,5 раза порівняно з 2007 р., то в 2009 р. попит на цей тип кондиціонерів скоротився в 5 разів (на ринку промислових кондиціонерів у Донецькій області зменшився майже в 3 рази) [5].

У той же час попит на напівпромислове обладнання (мультиспліти, малопотужні чиллери), яке використовується для кондиціонування об'єктів невеликої та середньої площі - готелів, ресторанів, магазинів, коледжів - знизився не так значно. Це дозволило в 2009 р. збільшити їхню частку в структурі продажу кондиціонерів з 15 % до 20-25 % [Там само].

№ 4 (111) травень-червень 2011 р.

Основними групами товарів, які реалізуються на регіональному ринку вентиляційного обладнання Донецької

області, є торговельні, промислові, готельні, офісні вентилятори, комплектуючі до систем вентиляції та ін. (рис. 2).

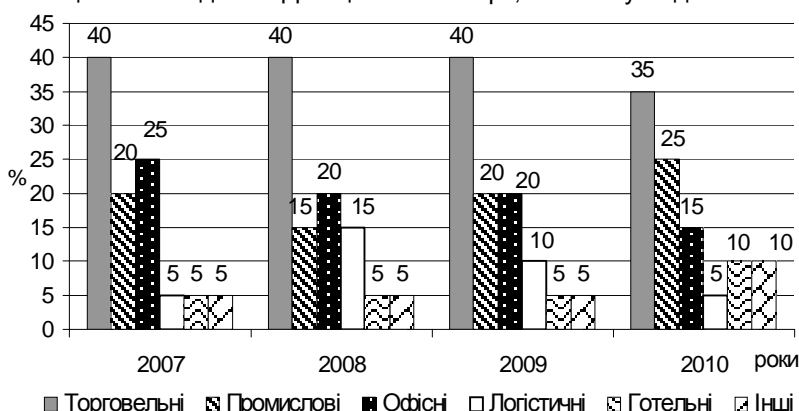

Рис. 2. Зміни в структурі регіонального ринку вентиляційних систем за 2006-2010 рр.

Аналіз провідних світових виробників вентиляційних систем за 2009 р. показав, що значних змін у середньому й дорогому цінових сегментах ринку не відбулося. У преміум-сегменті представлено обладнання шведських компаній Swegon і IV Produkt, а також німецької AL-KO. У середньому - компаній Wolf, Systemair, GEA, Osberg, York, Lennox, Rosenberg, Wesper й ін. Недорогий ціновий сегмент представлений брендами Remak, VTS, VBW Clima та ін. На ринку також з'явилися нові бренди, але вони істотно не вплинули на його структуру.

У 2009 р. вітчизняні споживачі, стиснуті фінансовими негараздами, найбільше звертали увагу на вартість обладнання, не піклуючись про якісні та експлуатаційні характеристики техніки. Це зумовило зростання продажів обладнання, яке належить до дешевого цінового сегмента до 45 % проти 12 % у 2007 р. [3].

Протягом 2010 р. становище на ринку вентиляційних систем почало змінюватися на краще. Застарілі моделі, які було виконано з матеріалів, що вимагають трудомісткого обслуговування, малоекономічні, але дешеві за ціною, починають поступатися місцем устаткуванню нових модифікацій із високими технічними характеристиками, виконаному з використанням сучасних технологій і матеріалів. Експерти прогнозують, що до кінця 2011 р. у Донецькому регіоні найбільш затребуваним буде обладнання із середнього або вищого від середнього цінового сегмента.

Устаткування вітчизняного виробництва традиційно встановлюють на металургійних та машинобудівних підприємствах області, у шахтах, багатоповерхових житлових будинках. Але все частіше його можна зустріти в супермаркетах, торговельно-розважальних центрах, складських приміщеннях.

Протягом 2009-2010 рр. як на національному, так і на регіональному ринках спостерігався дефіцит промислової вентиляційної техніки.

Дослідження свідчать, що багато виробників Донецької області не змогли впоратися зі зростаючим попитом, що привело до збільшення термінів поставки обладнання. Зазвичай після оплати вентиляційна техніка передається замовникові через шість тижнів, але в 2009 р. цей період збільшився до 12 тижнів. Дефіцитом скористалися деякі виробники, які підвищили відпускні ціни на 5-7 %. Зростанню цін також сприяло значне збільшення світових цін на енергоносії та сировину - чорні та кольорові метали, які використовуються для виробництва вентиляційного устаткування. Унаслідок цього майже всі виробники в 2010 р. збільшили вартість свого обладнання на 2-10 % порівняно з 2009 р.

Упродовж 2010 р. у Донецькому регіоні динамічно зростає попит на вентиляційні системи з боку приватних споживачів. У порівнянні з 2008 р. продаж побутових вентиляторів і комплектуючих збільшився приблизно на 40 %.

За оцінками експертів, у найближчі п'ять років регіональний ринок вентиляційних систем Донецької області стабілізується, але ймовірно подальше зростання кількості монтажних організацій, які освоюватимуть інсталяцію складної вентиляційної техніки. За останній півроку їхня кількість збільшилася на 20 %.

Позитивним фактором впливу на попит може стати підготовка області до проведення фінальної частини "Євро-2012", оскільки, відповідно до вимог УЄФА, у Донецьку, де проходять матчі, необхідно буде побудувати більше 20 готелів та інших об'єктів інфраструктури, які потребуватимуть налагодження вентиляційних систем.

Основною тенденцією останніх років стало значне зниження частки імпортової продукції на регіональному ринку вентиляційних систем. Якщо в 2008 р. близько 80 % техніки, реалізованої в Донецькій області, мало закордонне походження, то зараз уже більше третини реалізованого вентиляційного устаткування виробляється на українських підприємствах [5].

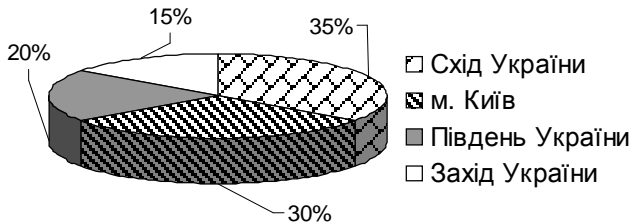
Як і раніше, вітчизняні підприємства продають на регіональному ринку більше 50 % обладнання спеціального призначення. Цьому сприяє складність процедури одержання сертифікатів на цей вид приладів в Україні, що не дозволяє іноземним постачальникам ефективно конкурувати з національними виробниками.

У тендерних пропозиціях трирічної давнини частка вітчизняного устаткування становила від 5 до 10 %, а сьогодні вона коливається в межах 20-100 % [4].

Завдяки вагомому внеску Донецької області, у національній структурі продажів вентиляційного устаткування лідирує Східна Україна (35 %), близько 30 % утримує Київ, Південь України становить 20 %, а Західний регіон - 15 % у загальному обсязі продажів продукції (рис. 3).

Однією з основних причин скорочення імпорту на регіональному ринку є девальвація гривні щодо євро й долара, яка відбулася в 2008 р. Імпортерам довелося переглянути гривневі прайс-листи, що призвело до скорочення попиту на їхню продукцію.

Наприклад, якщо в 2007 р. різниця у вартості аналогічних моделей європейських та українських виробників становила близько 20 %, то в 2010 р. вона збільшилася до 30-45 %. У 2009 р. ситуація практично

Рис. 3. Структура продажу вентиляційного обладнання по регіонах України.

не змінилася. Як відзначають експерти, у цей період багато споживачів Донецької області переглянули бюджети, які були затверджені на покупку вентиляційного устаткування. У середньому замовники прагнули заощадити 10-15 %, але іноді зменшення відбувалося на 30-40 % [5]. Українські виробники сьогодні отримали конкурентні переваги, тому що:

по-перше, після валютних стрибків темпи росту цін регіональних постачальників були значно нижчими, ніж в імпортерів;

по-друге, існує ряд виробників, які збирають техніку в регіоні, використовуючи такі ж самі комплектуючі, що і європейські заводи. Таке устаткування коштує на 10-30 % дешевше від західних аналогів, що пов'язано з меншими транспортними й митними витратами, економією вартості праці, а також відсутністю надбавки за бренд. Така ситуація не залишає імпортерам вибору засобів конкурентної боротьби, і вони змушені знижувати власну рентабельність.

Починаючи із четвертого кварталу 2010 р., у Донецькій області поживався інтерес потенційних покупців. Зростаюча активність викликана такими факторами, як поступове повернення інвесторів на ринок, поживавлення діяльності в ряді галузей економіки. Однак вентиляційне обладнання купується на фінальній стадії будівництва, тому про будь-які зміни попиту можна буде говорити ближче до кінця 2011 року. Зараз можна зауважити тільки припинення падіння й стабілізацію регіонального ринку.

За цих умов експерти рекомендують упровадити нові стандарти якості обслуговування клієнтів, які дозволять виграти конкурентну боротьбу тільки найбільш високоефективним компаніям. Під час кризи найбільша увага всіх учасників ринку приділяється якості, ціні продукції, а також умовам співробітництва.

Регіональні ринки України також чутливо реагують на цей чинник. Так, у вентиляційній галузі гострою є тема енергозбереження й енергоефективності. У зв'язку з тим, що надалі вартість енергоресурсів збільшуватиметься, у світі почали шукати шляхи ефективного використання поновлюваних джерел енергії. Ріст цін на енергоносії за останні півроку стимулював замовників купувати більш дороге сучасне устаткування, що дозволяє заощаджувати енергоресурси в процесі експлуатації. Наприклад, у зимовий час споживачі

зберігають до 70 % електроенергії або газу, якщо в системі вентиляції встановлені так звані рекуператори (теплоутилізатори), які дозволяють нагрівати вхідне зовнішнє повітря за рахунок тепла, що виходить із приміщення. Найбільші світові виробники вентиляційного обладнання вже репрезентували на регіональному ринку України вентиляційне устаткування, що дозволяє підвищити рівень енергозбереження. Це такі відомі компанії, як Daikin, Mitsubishi Electric, System Air, NeoClima та ін.

Підвищення попиту на економічну техніку пояснюється також тим, що сьогодні в Донецькій області обладнання купують інвестори, які будують будинки для власних потреб. До кризи ж найбільшими покупцями кондиціонерів були компанії, які реалізовували об'єкти в основному на продаж.

Висновки

Дослідження показали, що зміна структури споживання вентиляційного устаткування у 2008-2010 рр. викликана кризовими явищами в національній економіці. Вона привела до скорочення частки імпорту на регіональному ринку Донецької області і, відповідно, до підвищення частки вітчизняних виробників.

Аналіз динаміки розвитку регіонального ринку вентиляційних систем свідчить про те, що для процесів, які відбуваються на ньому, властиве промислово-виробниче та торговельне суперництво, пов'язане зі зниженням витрат виробництва та зміна цін.

Основними напрямками збільшення частини ринку в Донецькій області вітчизняними виробниками є:

- удосконалення якості та технічних характеристик товару в сприятливих ринкових умовах ресурсів;
- збереження обсягу продажу спеціального обладнання, яке не має закордонних аналогів;
- збільшення виробництва товарів на основі енергозберігаючих технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Круш В. П. Регіональне управління / В. П. Круш, О. О. Кожемяченко. - К., 2007. - 248 с.
2. Попов А. И. Экономическая теория / А. И. Попов. - СПб. : Питер, 2001. - 464 с.
3. Рынок машиностроения [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.business.ua/articles/home_building/1620/.
4. Соціально-економічний розвиток України // Статистична інформація. Офіційний сайт Державного управління статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/mp/op/op_u/op0410_u.htm.
5. Статистичний щорічник Донецької області за 2009 рік. Донецьке обласне управління статистики. - Донецьк, 2010. - 376 с.
6. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком / Д. М. Стеченко - К. : Вища шк., 2000. - 223 с.
7. Чумаченко Н. Г. Очерки по экономике региона / Н. Г. Чумаченко. - К. : Наук. думка, 2005. - 402 с.

М. Аровина

FEATURES OF THE REGIONAL MARKET OF VENTILATING SYSTEMS

The article is devoted to research of problems of development of the regional market of ventilating systems on an example of Donetsk area. The structure of the market, the tendency of its development is considered. Directions of increase in a share of the market by domestic manufacturers are offered.

Key words: ventilating systems, demand, the offer, the regional market, sales volume, domestic manufacturers.

© М. Аровина

Надійшла до редакції 27.04.2011

№ 4 (111) травень-червень 2011 р.